

תרבותית שהעולם הערבי הכיר בה. למותר לציין כי אחרי מלחמת 1967 הפכה השירה של בני-דורי, משורריה הערביים של ישראל, למעין ספר-לימוד של העם הערבי בארצות ערב.

התרבות היהודית-ישראלית מתעלמת מהעובדה שאנחנו חיים בארצם של שני עמים

תמיד חלמתי שבארץ תקום הוצאת ספרים שתוציא לאור את מיבחר הסיפורת הערבית בשפה העברית — ולא-דווקא אנחנו, הערבים הישראלים. הרעיון הזה אתי כל הזמן. הייתי רוצה לראות יותר התעניינות מצד היהודים בבחינתנו. זהו אחת הסיבות שהביאה אותי לכתוב ולפרסם את סיפרי לחיות ערבי בישראל. גם סברי ג'ייס כתב את סיפורו, הערבים בישראל, מאותה הסיבה. הכוונה הייתה להגיע לציבור היהודי. כמו-כן קיים בארץ צורך להוציא לאור בערבית את מיטב הסיפורת העברית.

קראתי הרבה סיפורת יהודית-ישראלית. אין לי שום הערכה לרוב הציירות. כאשר הייתי קורא בהן, הייתה לי הרגשה מוזרה: איך ייתכן שסופר או משורר ינתק את עצמו מן המציאות סביבו הנוצרת בידי התבונה והממשלה? הייתי יושב בבתי-הקפה בתל-אביב ושומע את הסיפורים הללו. לרוב הם היו מדברים על פוליטיקה, ולפעמים היו יוצאים בהפגנות או חותמים על עצומות נגד הצימל הצבאי או הפקעת אדמות. אלא שכל הנושא הזה כמעט שלא הופיע בציירות שלהם. אדם שאני מאד מעריך זה דן בן-אמוץ. אין לי, ולא

(השחר). בראשית דרכי הסיפורות עבדתי במערכת אל פגור. ערכתי איתו יחד עם המשורר המנוח ראשיד חוסיין. ראשיד היה ערבי מעין אח מבוגר. הוא היה אדם מאד רגיש, משורר יוצא מן הכלל ועיתונאי מעולה, וסופר טוב. אבל ראשיד נהרס. כאשר אני נזכר בגוחלו נהיה לי רע על הנשמה. ראשיד היה המשורר של העם. שיריו נבעו מתוך רגש העם, ומתוך שאיפת הנשמה שלו. כן-כספי, כל חבר אצלו היה קשור ובכפר ומקורו בעם. פגשתי את ראשיד שוב כאשר הגעתי לארצות-הברית ב-1972. הוא היה כבר אדם אחר. הוא היה מאוכזב, גם מן החיים. הוא הש עצמו בארצות-הברית כנטע זר — אבל המשיך ללחום. הוא אהב את המולדת שלו, כתב הרבה שירים על פלסטין — ורצה לשוב לכפר שלו. כאשר ראיתי אותו בפעם האחרונה הוא היה יחד עם עמוס קינן. שניהם השתוללו משימחה — כאחים. ראשיד חוסיין היה אדם גדול, משורר גדול ולוחם גדול. ראשיד הוא הסמל של התרבות שלנו. הוא פירסם דברים רבים, ספק אם החברים שלו יודעים כמה הוא כתב. הם יודעים רק על חלק. הם מכירים את דעותיו — אבל דחלק. יש הבדל בין לדבר עם אדם לבין קריאת כל היצירות שלו.

עם התפתחות המו"לות הערבית הוצף הרחוב הערבי ספרים. רוב הספרים היו מיסחריים, רומנים ומעט מאד סיפרי שירה והיסטוריה. לא הוציא לאור ספרים בעלי גוון פוליטי. מאחר שהייתי מהוסר-עבודה, גייסתי מעט כסף והחלטתי להפוך מו"ל של ספרים פוליטיים. הספר הראשון שהוצאתי היה ההיסטוריה של אנדריו ולאתר-מכן את הפילוסופיה של המהפכה מאת גמאל עבד אל-נאצר. ואז החלו לכתוב אותי והצרו את צעדי הוצאת-הספרים שלי. רצו להאשים אותי כמגע עם ה"אויב".

עלי להתייחס להפרדה הפיסית, התרבותית וה-סיפורתית בין שני העמים החיים בישראל. ממשלת ישראל דאגה תמיד להפריד בינינו. מי מכס מכיר את היצירות של המשוררים בני-דורי? כמה מכס קראו איתן? מי שלא קרא את היצירות שלנו אינו יכול כלל להבין אותנו — ולהשתתף בתחושות שלנו. מיפגשים מילוליים אינם מבינים אותנו. הממשלה רצתה תמיד להשפיל את התרבות שלנו. להתעלם מהתרבות שיצרנו. מהתרבות שקדמה לנו. למשל: עד לאחרונה לא היה במוזיאון ישראל זכר כלשהו לתקופה הערבית בפלסטין. על כל פנים, בהדרגה חינוכנו את עצמנו והגענו לרמה

היה לי, הרבה קשר איתו. ישבנו יחד כמה פעמים. פעם ביקרתי בדירה שלו ביפו. אבל בניגוד לאחרים, דן גיסה בספרים שלו יופי של מילחמה ובילא שם זין ובדברים אחרים שלו לדבר על התבונה הישראלית כמו שהיא. יש עוד יצירות המהכרות פה והשם על המצב ועל התבונה. אני מאד מעריך את השירה שמחברת דליה רביקוביץ, את יהודה עמיחי והשירה שלו, וכמובן את היצירות של הנוד לווין ועוד כמה סופרים ומשוררים עבריים. אבל בכל-זאת, מרבית המשוררים מתעלמים מחיי היומיום בארץ. התרבות היהודית-ישראלית כרוכה מתעלמות, במתכוון, מן העובדה שארץ זו היא ארצם של שני העמים, עם כל הכרוך בזה מבחינה תרבותית, חברתית וכלכלית.

אניגל מבקר-סיפורת. אני מסתכל על הסיפורת מנקודת-הראות האישית שלי. שהיא: מה מייצגת הסיפורת הזאת. המבקר דן מירון פירסם לפני כשנתיים סידרת מאמרים על הסיפורת הישראלית הביקור אותה מנקודת-ראות ביקורתית. אם הייתי מפרסם ביקורת, הייתי טוען שרוב המשוררים והסופרים הישראלים חיים בעולם אחר, ואינם חיים כלל במציאות הסובבת אותם.

בשנים קודמות, כשהייתי יושב בבתי-הקפה בתל-אביב ומדבר עם חברים על "פוליטיקה", הם היו תמיד אומרים, "אם בנין יעלה לשילטון — אנחנו לא נישאר בארץ." הנה שוב דוגמה של הפער בין לומר דברים — ובין לעשות אותם. הנה בנין כיום בשילטון איננו יודעים מה יהיה מצבם של הסופרים, אבל אין ספק שכלל אותם סופרים זו משהו. לא פגשתי אותם. אני יודע מה הם חושבים. אבל אין לי ספק שמהו זו בהם. הייתי רוצה לראות איך זה ישפיע על היצירות שלהם. אם בכלל ישפיע.

קיימת כיום התעניינות בינלאומית בסיפורת של הסופרים הפלסטינים-ישראלים. מתי הייתה התעניינות בסיפורת שלנו בתוך ישראל? מתי הוזמן משורר ערבי לקרוא שירה לפני קהל יהודי? הגיע הזמן שיבינו בארץ שאין ברירה, שאנחנו הולכים לחיות ביחד, וחייבים להכיר ולדעת את התרבות של שני העמים. הבעיה היא בעיה תרבותית, לא רק פוליטית. ללא הכרת התרבות של שני העמים האחר לא ניתן להגיע לפיתרון פוליטי של שני הצדדים יהיו מרוצים ממנו. זאת גם הבעיה של פלסטינים רבים, שיודעים מעט מאד על התרבות היהודית בישראל.

אחת מגיבורות הספר "חסות" עומדת לתבוע את מחברו על

הוצאת לשון הרע * הדיקטורה שעליה חולם אלכסנדר סולז'ניצין * הסיפור על אודות "מעצב הספרים" רחבעם זאבי * הצנזורה לסרטים ולמחזות לוטשת מיספריים בטלוויזיה הישראלית

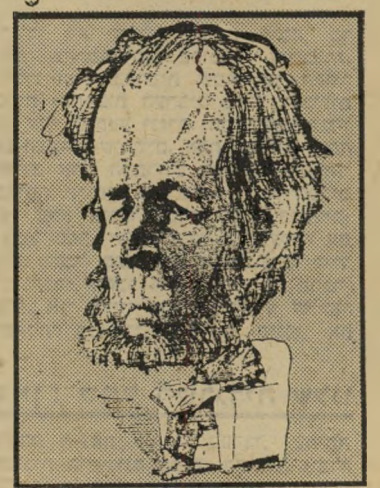

אשר בן-נר
מונפול לפילהרמונית

נוספת של הד"ר אליאחבאי היא כי "הלשון היא נשק — אבל היא הופכת לנשק חלוד אם אין מחדשים אותה מפעם לפעם... בערבי תיש אומנם אפשרויות למצוא מילים מתאימות לטכנולוגיה החד-לרמה של שפתם ועל כן אין הם מסוגלים לנצל את הפוטנציאל הגלום בה..."

מחבר רביהמכר מלתעות. פִּיטֵר בֶּנְצִ'רִי, פִּירֶסס רב־מכר חדש הקרוי מצולות המספר על זוג המוצא אוצר של שפוי פרות מורפיים ומסתבך עם כנופיה של סוחרים-מים. בגצלי עצמו הסתבך בעבר עם שילטונות המכס האמריקניים. אחרי שנמצא בחופי ברמודה שפופרות מורפיים פגומות. בימים אלה מושלמת בהוליווד גירסה מצולמת למצולות. פסקדת הראינוע" משנת 1927 המאצילה תוקף לצנזורה לסרטים ולמחזות. חבורה קודם עינו הטלוויזיה, ומטיבעה היא משוללת סמכות חוקית כלשהי לפקח על הסרטים המוקרנים בטלוויזיה הישראלית. מצב זה לא נראה לרב ש.ו. כהנא, בעבר מנהל משרד הדתות ובהווה אחד מחברי המו"עצה לביקורת סרטים ומחזות. כהנא הביע בפורום הצנזורה מורת-רוח מן האלימות הכלולה. לדעתו, בסרטי-ממתח ובסדרות הבלשיות המוקרנות על מסכי הטלוויזיה. יוצר המוצעה לביקורת סרטים ומחזות. העיתונאי-לשעבר (מערב) יהושע יוספ"ל בן, הודיע כי הביא את עובדת שיחזורה של הטלוויזיה מהגשת סרטים לביקורת בפני שר-הפנים והמישטרה ד"ר יוסף בורג. ואכן, בימים אלה נערכים דיונים בדרג ממשלתית גבוה אשר לאכיפת הצנזורה על הטלוויזיה. על המנופול של התימורת הפילהרמונית הישראלית. המנוע הבאת תימורת מעלות אחרות לנגינה בפסטיבל הישראלי. כותב מבקר המוסיקה של דבר, חנוך רו"ן: "עומות בין התומרות הגדולות בעולם לבין הפילהרמונית הישראלית עשוי להיות חלק ממישחק הפסטיבל כאן..." חנוך רו"ן מצטט את דבריו של אש"ר בן-נר, "היור החדש של הפסטיבל הישראלי, שקבע: "מבחינת רמתה האמנותית יכולה התימורת הפילהרמונית להיות התימורת המרכזית בפסטיבל. מהרגם שבחודשי הקיץ זאת תעסוקה לתימורת..."

תביעה-מישפטית על "הוצאת לשון-הרע" ו"חדירה לצניעות-הפרט" עומדת להגיש אחת מחברות ר"ק הוותיקות נגד הסופר סמי כוכבאל. המתלוננת טוענת שמכאל, בסיפור חסות, ניצל את פרשת חייה הפרטיים, את בני משפחתה באחת ממושבות הגליל ואת בעלה הערבי, שנימנה בעבר עם מנהיגי ר"ק, לשם יצירת אחת הנפשות-הפועלות בסיפורו. כתבת-התביעה וכתבת-התגוננות במישפט זה עלולים לעורר תאשונה בפני בית-מישפט ישראלי את שאלת זכאותו של הסופר לשאוב הומרים ליצירתו מהמציאות. מסתבר כי הסופר הרוסי הגולה אלכסנדר סולז'ניצין, חתן פרס נובל, אינו נאבק כלל למען יתרה-ליברליוצי הבכירת-המועצות. מחקר שפירסם החוקר סמיכין קארטר תחת הכותרת "המחשבה הפוליטית של סולז'ניצין" קובע, כי הסופר הרוסי הגולה "מאמין בביורה, כי המישטר הטוב ביותר לרוסיה הוא ממשלה לאומית וסמכותה בלא מפלגות פוליטיות... מישטרים סמכותיים כאלה אינם מפחידים כל עוד שליטתם השים שהם נושאים באחריות כלפי כוח גדול מהם (אלוהים)..." אחת מהטפותיו הקבועות של סולז'ניצין בכלי-התיקשורת המערביים קובעת כי המערב הולך ונרקב מרוב מחירנות והוא עתיד להתמוטט בקרוב. סיפור הגיאוגרפי-היסטורי של מנשה הראל, עוצב בידי אלוף (מו"ל) רחבעם זאבי וראה אור בהוצאת כנען הירושלמית, הוא ספר בחדשות. בסקירת-הספרים השבועית שלו בדיעות אחרונות כתב הקשקש זה סוקר-הספרים אורי סע"י: "הוצאת (כנען) אשר לטענתו של חבר-הכנסת אהוד אולמרט נטל לעצמו רחבעם זאבי חלק ב בחוק די ובאימים, בעוד בעליה של ההוצאה, אליעזר שפר, טוען כי פומבי כי לא היו דברים מעולם, כי אין לגאנדי גם כיום שום חלק בבעלות וכי הוא רק משתף פעולה במיפעליה הסיפוריים לשביעות-רצונו הרבה של ה"מו"ל..." "הוגה-הדעות המארוקאי, ד"ר מוחמד עזיז אל-אחבאכאי יצא באיון בעיותו הכוויית אל שעב בגנות השפה ה"ערבית המליצית". לדבריו, "הסיגנון המקובל בלשון הערבית נוטה לאריכות. לקישוטי-לשון ולמליצות נברות, ורב בו השימוש שלא לצורך בני-בית מושאלים מלשונות זרות..." טענה

אלכסנדר סולז'ניצין
ממשלה בלא מופלגות